

KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

Regeringskansliet
Näringsdepartementet
Landsbygdsavdelningen
Enheten för djur och livsmedel

Stockholm 2021-02-26

Yttrande över betänkandet N2020/02751
En samlad djurhälsoreglering (SOU 2020-62)

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens (KSLA) uppgift är att med stöd av vetenskap och praktisk erfarenhet till samhällets gagn främja jordbruk och skogsbruk samt därtill knuten verksamhet. I akademiens uppdrag ingår att avge yttranden beträffande utredningsförslag.

Betänkandet N2020/02751 har remitterats av Näringsdepartementet och KSLA har följande synpunkter på betänkandet.

Sammanfattning

Inledningsvis vill KSLA framföra en eloge till utredaren för det presenterade förslaget till en samlad djurhälsoreglering. Akademien stöder generellt de överväganden och bedömningar som presenteras och uppskattar målsättningen och förslagen för att det nya EU-anpassade regelverket fortsatt skall möjliggöra en god djurhälsostatus i Sverige. Den föreslagna anpassningen av svensk djurhälsolagstiftning till EU:s djurhälsoförordning och andra nya EU-rättsakter tydliggör vad som styrs av det EU-gemensamma regelverket och vad som anpassats och lagts till genom svensk nationell lagstiftning.

KSLA anser att:

- det är positivt med en samlad lagstiftning men till följd av dess omfattning och komplexitet, och kopplingen till de bindande gemensamma djurhälsoreglerna inom EU, kommer det att krävas omfattande utbildningsinsatser för att regelverket ska bli korrekt genomfört av samtliga berörda myndigheter, laboratorier, enskilda veterinärer och verksamhetsidkare;

- det är positivt att gällande praxis nu tydliggörs i djurhälsolagens 3 kap. och djurhälsoförordningen 10 kap. 5§, så att både Jordbruksverket och Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) utgör behöriga myndigheter som kan ta emot

KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

anmälningar om såväl förtecknade sjukdomar som transmissibel spongiform encefalopati, samt att underrättelsekraven förenklas och förtydligas i enlighet med 3 kap. djurhälsoförordningen;

- det är fördelaktigt att 4 kap. djurhälsolagen introducerar en större flexibilitet än epizootilagen så att reglerna kan tillämpas på alla åtgärdssjukdomar som listats av regeringen samt att åtgärderna kan anpassas till situationen, om det inte gäller sådana åtgärder som fastslagits i EU-lagstiftningen;

- det är tillfredsställande att förslaget till djurhälsolag ger utrymme för såväl frivilliga kontrollprogram (9 kap.) som officiella nationella kontrollprogram (4 kap) rörande sjukdomar som inte måste bekämpas inom EU. Sådana program har historiskt spelat en avgörande roll för Sveriges nuvarande djurhälsostatus;

- det är acceptabelt att obligatoriska nationella kontrollprogram ska kunna etableras först efter politiska beslut på regeringsnivå, men då endast under förutsättning att sådana processer och beslut inte allvarligt fördröjer starten av ett kontrollprogram;

- det är positivt att den av Statens veterinärmedicinska anstalt framtagna nationella övervakningsplanen nu införlivas i lagstiftningen och blir ett officiellt instrument för övervakning (djurhälsoförordningen 3 kap. 5§);

- det är positivt att djurhälsolagstiftningen införs som grund till lagstiftningarna kring smuggling och Tullverkets befogenheter.

KSLA förslår att:

- terminologin ses över i syftesparagraferna. I den föreslagna djurhälsolagens portalparagraf 1 kap. 1§ anges att lagen syftar till att "...förebygga och bekämpa djursjukdom ...". Detta förefaller inte stämma överens med vad som anges i 2 kap. 1§ i såväl djurhälsolag som djurhälsoförordning, där rätten att utfärda föreskrifter begränsas till syftet att "...förebygga djursjukdomar ...";

- numreringen av paragraferna i den svenska lagstiftningen förändras så att den harmoniseras med den löpande numrering som tillämpas i EU-förordningen;

- berörda myndigheter tilldelas adekvata resurser för att vidareutbilda offentliga veterinärer, laboratorier, administratörer, djurhållare och praktiserande veterinärer och anpassa sina verksamheter så att den nya lagstiftningen blir korrekt och effektivt implementerad. Nyheter inom djurhälsoområdet är exempelvis indelningen och hanteringen av djursjukdomarna och de nuvarande och kommande bindande reglerna på EU-nivå (SOU Bilaga 2);

- uppgifterna för de nationella referenslaboratorierna (SLU för bisjukdomar och SVA för övriga) och andra offentliga laboratorier kan behöva ses över så att Jordbruksverket erhåller adekvata underlag (exempelvis årsrapporter och analyser) för den internationella rapportering och övriga uppgifter som de är ansvariga för i enlighet med 10 kap 1§;

KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

- Jordbruksverket ges behörighet att föreskriva att veterinärer kan få utfärda preliminära restriktioner vid misstanke om utbrott av vissa andra djursjukdomar än de som omnämns i 4 kap. 2 - 4 §§ djurhälsolagen;
- efterlevnaden av Artikel 18 i EU:s förordning (EU) 2016/429 beaktas när det gäller regler för anmälan av misstanke om en förtecknad sjukdom hos vilda djur;
- att förutsättningar för inrättande av en för branschen övergripande djurhälsonämnd utreds inom ramen för bestämmelserna i 9 kap. djurhälsolagen, i syfte att främja samordningen av nationella frivilliga kontrollprogram;
- ansvaret för värdering och ersättningsnivåer som rör åtgärdssjukdomar hos bin hanteras på samma sätt som för andra djurslag;
- tidsfristen för Jordbruksverkets rätt att kräva tillbaka en ersättning som felaktigt betalats ut med ett för högt belopp bör vara kortare än den som förslås in djurhälsoförordningen;
- skyldigheten för Jordbruksverket att konsultera andra relevanta myndigheter vid införsel utökas till att omfatta även införsel av djur till vilthägn och icke slutna akvakulturanläggning.

Yttrande

En löpande numrering av paragraferna i djurhälsolagen respektive djurhälsoförordningen skulle göra regelverken mycket mer användarvänliga, speciellt vid bruk av elektroniska sökfunktioner, exempelvis när ett myndighetsbeslut hänvisar till ett specifikt lagstöd. Om man då inte känner till att numreringen börjar om under varje kapitel är det lätt att missförstå underlaget för beslutet. En löpande numrering skulle också följa principen som sätts i den översatta EU-lagstiftningen i Bilaga 2, som tillämpar avdelningar och kapitel, men en sammanhållen numrering av de ingående paragraferna. En sådan numrering förhindrar inte att det svenska regelverket bibehåller sin traditionella indelning i kapitel som gör det enklare att lokalisera specifika ämnesområden.

Utnämningen av officiella laboratorier styrs av Europaparlamentets och Rådets förordning (EU) 2017/625 om offentlig kontroll m.m. och Artikel 37.3 i den förordningen stipulerar att ”utseendet av ett officiellt laboratorium ska ske skriftligen och innehålla en utförlig beskrivning av /.../ de arrangemang som krävs för att säkerställa effektiv och verkningsfull samordning och effektivt och verkningsfullt samarbete mellan laboratoriet och de behöriga myndigheterna”. Det är därför lämpligt att se över formuleringarna i dessa utnämningar så att de fullt ut är anpassade till den nya djurhälsolagstiftningens krav på ett medlemsland och en behörig myndighet.

Under den hittills gällande nationella epizootilagstiftningen har en veterinär rätt att utfärda tillfälliga begränsningar (”spärrförklaring”) vid misstanke om fler sjukdomar än de som kommer att omfattas av 4 kap. 2 - 4 §§ djurhälsolagen som enbart omfattar a-, b- och c-sjukdomar i EU:s djurhälsoförordning. Enligt den

KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

föreslagna lagstiftningen kommer det inte att finnas möjlighet för en veterinär att preliminärt besluta om exempelvis förbud att besöka eller utföra transporter till och från ett område där andra allvarliga djursjukdomar kan antas förekomma. Sådana andra sjukdomar är bland andra transmissibla spongiforma encefalopater, paratuberkulos, PRRS, lågpatogen aviär influensa och mjältbrand.

Artikel 18 i EU:s förordning (EU) 2016/429 anger att medlemsstaterna ska säkerställa att aktörer och andra relevanta fysiska eller juridiska personer omedelbart anmäler till den berörda myndigheten om det finns skäl att misstänka förekomst hos djur av en förtecknad sjukdom enligt artikel 9.1 a. Afrikansk svinpest är en sådan förtecknad sjukdom och bestämmelserna gäller såväl hållna som vilda djur. Hur säkerställer Sverige att sådana misstankar om sjukdom hos vilda djur anmäls? Detta täcks inte i förslagen till nationell lagstiftning (djurhälsolagen 3 kap. 2 - 3 §§). Idag uppmanas allmänheten att kontakta SVA eller Länsstyrelsen vid fynd av exempelvis döda vildsvin och många gör nog det men (rent hypotetiskt) kunde ju någon som inte uppskattar vildsvin tycka att det vore en fördel om populationen decimerades av en allvarlig sjukdom. Finns det någon möjlighet att ge Jordbruksverket behörighet att utöka anmälningskraven till att gälla för specifika vilda djurarter, tidsperioder och geografiska områden?

KSLA välkomnar utredarens förslag att frivilliga kontrollprogram ska kunna etableras med stöd av 9 kap. djurhälsolagen samt att nationella kontrollprogram kan inrättas med stöd av 4 kap. avseende sjukdomar som inte måste bekämpas enligt EU-lagstiftningen. Sådana program har historiskt spelat en avgörande roll för landets nuvarande djurhälsostatus. Akademien oroas dock av att nya beslutsvägar som föreslås inom ramen den nya lagstiftningen kan fördröja etablerandet av nationella kontrollprogram. Tidigare hade en övergripande djurhälsönämnd en avgörande funktion för att kraftfullt samla de då två djurägarorganisationerna mot gemensamma åtaganden och satsningar. Idag finns flera aktörer både beträffande slakterianknutna uppfödare och andra organisationer för hälsokontroll varför inrättandet en samordningsnämnd vid Jordbruksverket skulle kunna underlätta acceptansen för kontrollprogram.

Det är utmärkt att bisjukdomar förs in under Jordbruksverkets ansvarsområde. Biodlarnas verksamhet är viktig för lantbruket och naturen och bör inte särbehandlas. I den samlade djurhälsolagstiftningen bör enhetliga ersättningsprinciper tillämpas för alla djurslag, inklusive bin. Utredaren påpekar i sitt förslag att ersättningsnivåerna och sjukdomarna som nämns i den nuvarande förordningen är otidsenliga och snarast behöver ses över, men har trots det valt att bibehålla dem i den nya djurhälsoförordningen (13 kap. 27-28 §§). KSLA anser att det är olämpligt att inkludera exakta summor och sjukdomar i en förordning eftersom det avviker från hur andra djurhäsoregler utformats och gör uppgifterna svåra att justera vilket snabbt leder till föråldrade regler. Om den nya lagstiftningen behandlar alla djurslag likartat följer att den beslutande myndigheten ges möjlighet att se över ersättningsnivåer och sjukdomar som ersätts även avseende bin.

KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

Det är positivt att den nationella övervakningsplanen, som utarbetas med stöd av 2§ i instruktionen för Statens veterinärmedicinska anstalt, nu införlivas i lagstiftningen och blir ett officiellt instrument för övervakning (djurhälsoförordningen 3 kap. 5§). Planen utgör en del av ett långsiktigt övervakningsarbete som förutsätter materialinsamling och diagnostisk kapacitet under hela kalenderåret.

I djurhälsoförordningen 13 kap. 13§ föreslås att Jordbruksverket ska ges en tidsfrist på 10 år att begära tillbaka pengar om de felaktigt har betalat ut ett för högt belopp. Detta medför en onödigt lång period av osäkerhet för mottagaren av ersättningen och KSLA anser att det är rimligt att sådana misstag ska kunna upptäckas och åtgärdas snabbare av Jordbruksverket.

KSLA ser med tillfredsställelse på förslaget att djurhälsolagen (2021:00) och de EU-bestämmelser som lagen kompletterar läggs till i 1 § i lagen (2000:1225) om straff för smuggling, liksom på förslaget till ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen. Smuggling av djur, oavsett om införseln är kommersiell eller ej, utgör ett hot mot djurhälsan och folkhälsan och kan medföra stora djurskyddsproblem. Genom de föreslagna ändringarna förstärks både smittskyddet och djurskyddet (punkterna 1.8 och 1.9 i bilaga 1).

Det är önskvärt att Jordbruksverket konsulterar relevanta andra myndigheter även när det gäller införsel av djur till vilthägn och icke slutna akvakulturanläggning. Rymningar från sådana anläggningar är inte ovanliga och kan ha såväl genetiska som biologiska konsekvenser för den frilevande faunan (Bilaga 1, punkt 1.15 ändring i införsel förordningen 1994:1830, 3§ sista stycket).

Stockholm, dag som ovan

KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

Jan Fryk
Akademiens preses

Eva Pettersson
Akademiens sekreterare och VD